

Бондарчук Наталія Володимирівна – аспірант Дніпропетровського державного аграрного університету. Коло наукових інтересів – використання матеріальних ресурсів у сільському господарстві, розвиток АПК Дніпропетровської області.

Обсяги і структура використання пальвного і мастильних матеріалів у землеробстві України

Розглянуто обсяги та структуру використання пальвно-мастильних матеріалів у сільському господарстві. Визначено умови для ефективного функціонування ринку палива і мастил.

The capacity and the structure combustive – lubricating resources in agriculture are considered. Conditions for effective functioning of fuel and lubbers market are determined.

На сільське господарство України припадає значний обсяг використання пальвного і мастильних матеріалів. Разом з цим їх споживання характеризується рядом труднощів. По-перше, це – диспаритет цін на пальне, мастильні матеріали і сільськогосподарську продукцію; по-друге – безперервне зростання цін на енергоресурси, потретє – ще не розвинуто такий ринок пальвного, за допомогою якого здійснювалося б постачання пальвним і мастильними матеріалами сільськогосподарських товаровиробників на умовах державної підтримки [3]. Для нашої країни особливо важливим є ефективне використання пальвного і мастильних матеріалів. У зв'язку з цим представляється актуальною проблема виявлення резервів підвищення ефективності використання цього виду виробничих ресурсів.

Питання ефективності раціонального використання матеріальних ресурсів у сільському господарстві завжди були предметом наукових досліджень. Окремо слід відзначити роботи таких науковців, як А. Брильова, П. Мосіюка, Г. Підлісецького, В. Трегобчука. В цих публікаціях досить повно представлені системні проблеми використання пальвного і мастильних матеріалів у сільському господарстві України. Втім, потребують окремої уваги питання регіональних особливостей ресурсного забезпечення АПК.

Основна мета даної роботи – дослідити і проаналізувати стан використання пальвно-енергетичних ресурсів в АПК Дніпропетровської області.

Високоінтенсивне господарювання неможливе без залучення у виробництво енергетичних

ресурсів, що б сприяло нарощуванню обсягів виробництва продукції для забезпечення потреб населення у продуктах харчування, а також забезпечувало б збільшення пропозиції товарів на внутрішньому і зовнішньому ринках. З точки зору вартості одержаної продукції витрачення ресурсів повинно бути нормованим, економним, якомога дешевшим. Це створює передумови для підвищення конкурентоспроможності продукції.

Планомірне і пропорційне постачання пальвного і мастильних матеріалів в умовах постійного розвитку технічного потенціалу є фундаментом результативного функціонування такої важливої галузі сільського господарства, як рослинництво, де енергоресурси використовуються для виконання технологічних операцій. Тому нарощування обсягів виробництва продукції передбуває в тісному взаємозв'язку з забезпеченням сільськогосподарських товаровиробників та інших підприємств АПК нафтопродуктами.

Важливе значення має економне використання пальвного і мастильних матеріалів. Підрахунки економістів показують, що перевітрата тільки дизельного пальвного на двигун потужністю 90-140 к.с. сягали 15 кг за один день роботи [1]. Наше основне завдання – простежити і виявити основні тенденції у використанні цих видів ресурсів і запропонувати шляхи вдосконалення.

Розглянемо стан витрачення пальвного і мастил у рослинництві на прикладі Дніпропетровської області та по Україні в цілому за даними табл. 1 [2].

Таблиця 1
Використання пального і мастильних матеріалів підприємствами України

Види пального	1990	1995	1998	1999	2000	2001	2001 до 1990,
							у %
Автомобільний бензин, млн. т	11,3	4,0	3,2	3,5	2,9	3,3	29,2
Дизельне пальне, млн. т	14,8	8,2	5,8	5,2	4,9	4,9	33,1
Масла та мастила, млн. т	22,8	7,0	3,4	2,1	1,2	1,2	5,3

З табл. 1 видно, що загальне використання пального і мастильних матеріалів у цілому скоротилось. Споживання автомобільного бензину зменшилось на 70,8%, дизельного пального – на 66,9%, масла та мастил – на 94,7%.

В аграрному секторі це пов’язано з тим, що сільськогосподарські підприємства перебувають не в найкращому фінансовому стані. Відсутність

необхідних коштів на закупівлю пального і мастильних матеріалів, скорочення машинно-тракторного парку в господарствах – все це привело до зменшення використання цих видів ресурсів на підприємствах

У Дніпропетровській області спостерігається така ж тенденція (табл. 2) [2].

Таблиця 2
**Використання пального і мастильних матеріалів підприємствами
Дніпропетровської області**

Види пального	2000			2001			2002		
	Викорис- тано, разом, т	У т.ч. на с.-г. ро- боти (продук- цію), т	У т.ч. на с.-г. ро- боти (продук- цію), %	Викорис- тано, разом, т	У т.ч. на с.-г. роботи (про- дукцію), т	У т.ч. на с.-г. ро- боти (продук- цію), %	Викорис- тано, разом, т	У т.ч. на с.-г. ро- боти (продук- цію), т	У т.ч. на с.-г. роботи (продук- цію), %
Автобензин	122 756	11 711	9,5	124 061	9 733	7,8	126 816	10 139	8,0
Дизельне пальне	415 643	97 689	23,5	414 854	94 111	22,7	408 540	86 421	21,2
Масла та мастила	43 333	-	-	43 364	-	-	41 013	-	-

Погіршення у споживанні сільським господарством нафтопродуктів пов’язано з недосконалістю державної аграрної політики, яка не сприяє негативним змінам цінових тенденцій, встановленню еквівалентності міжгалузевого обміну.

Отже, за досліджуваний період спостерігається тенденція до скорочення споживання дизельного пального як у цілому по Дніпропетровській області, так і сільськогосподарськими підприємствами, зокрема. Такі зміни пов’язані із скороченням оброблюваних площ, мінімізацією обробки посівів у зв’язку з недостатньою кількістю оборотних коштів для купівлі пального і мастильних матеріалів і таке інше. Однак за останній рік споживання автомобільного бензину на сільськогосподарських роботах збільшилось. На наш погляд, це пов’язано, в першу чер-

гу, з високим рівнем урожайності зернових культур в 2002 р. та залученням великої кількості транспортних засобів для вивезення зерна з поля.

В табл. 3 наведені тенденції у використанні пального і мастильних матеріалів при виконанні сільськогосподарських робіт, що зберігаються також і для сільськогосподарських підприємств [2].

З таблиці 3 можна зробити висновок: сільськогосподарські підприємства скорочують використання дизельного пального як в цілому, так і на сільськогосподарські роботи. При цьому приріст споживання автомобільного бензину в 2002 р. відносно невеликий (0,8%). Це може бути пов’язано з тим, що в останні роки має місце тенденція залучення до виконання транспортних робіт сторонніх організацій (особливо при пере-

везенні врожаю на великі відстані – більше ніж 20 км), а також з практикою продажу врожаю на умовах франко-тік, франко-елеватор. У цьому випадку транспортні витрати оплачують покупці продукції.

Проведене дослідження використання паливно-енергетичних видів ресурсів по Україні свід-

чить: незважаючи на впровадження з 2001 р. державної програми пільгових кредитів для сільськогосподарських підприємств, рівень споживання одного з основних ресурсів на сільськогосподарських підприємствах продовжує скорочуватись.

Таблиця 3

Використання паливно-мастильних матеріалів сільськогосподарськими підприємствами Дніпропетровської області

Види пального	2000			2001			2002		
	Використано, разом, т	У т.ч. на с.-г. роботи (продукцію), т	У т.ч. на с.-г. роботи (продукцію), %	Використано, разом, т	У т.ч. на с.-г. роботи (продукцію), т	У т.ч. на с.-г. роботи (продукцію), %	Використано, разом, т	У т.ч. на с.-г. роботи (продукцію), т	У т.ч. на с.-г. роботи (продукцію), %
Автобензин	31 693	11 059	34,9	31 211	8 896	28,5	28 964	8 969	31,0
Дизельне пальне	107 405	91 865	85,5	99 189	89 529	90,3	91 575	81 846	89,4
Масла та мастила	5 523	-	-	5 452	-	-	4 764	-	-

Це вимагає забезпечення підтримки сільськогосподарських товаровиробників шляхом надання їм державних субсидій, пільгових кредитів і лізингу, сприятливої цінової і податкової політики. Внаслідок цього будуть створені належні умови для відновлення втраченої платоспроможності сільськогосподарських підприємств.

Крім того, важливим є проведення жорсткої державної політики по відношенню до сезонного коливання цін на паливо. Очевидно, щорічне літнє піднесення цін на паливо не пов'язано з економічними факторами та коливаннями цін на світових ринках. Тому державна політика має спрямовуватися на стабілізацію цін для сільськогосподарських виробників як адміністративними, так і економічними важелями. Доцільність таких заходів підтверджується досвідом розвинутих країн світу. Періоди економічного занепаду галузі, як правило, супроводжуються спадом виробництва, інвестиційної діяльності, а її пожвавлення досягається відповідними заходами державного втручання та заохочення.

Ефективне функціонування ринку пального та мастил в АПК, на наш погляд, значною мірою залежить від:

Література

- Сірій В. Економія дизельного пального обчислюється тисячами тонн // Пропозиція. – 1999. – № 5. – С. 57.

- забезпечення однакових економічних умов у взаємовідносинах споживачів цих видів ресурсів із структурами їх виробництва і постачання;
- створення умов для встановлення мінімальної кількості посередників у ланцюзі “виробник – споживач”;
- підтримки державою сільськогосподарського товаровиробника, особливо в періоди весняно-польових робіт та збору урожая;
- прийняття нормативно-правових актів, які формуватимуть нормативну базу для постачання пального і мастильних матеріалів сільськогосподарським товаровиробникам на пільгових умовах.

Необхідність підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва в умовах енергетичної кризи загострює питання енергомісткості сільськогосподарської продукції. Її зменшення залежить від освоєння ресурсо- та енергоощадних технологій, економного використання пального і мастил, раціонального розміщення культур у сівозмінах, застосування оновлених технологічних карт, використання нетрадиційних джерел енергії.

- Україна в цифрах у 2001 році: Коротк. стат. довідн. / Держкомстат України; За ред. О. Г. Осаулена; Відп. за вип. В.А. Головко. – К.: Техніка, 2002. – 262 с.
- Формування ринків матеріальних ресурсів АПК / За ред. Г.М. Підлісецького. – К.: Ін. аграрної економіки, 2001. – 428 с.